

Karel Husník:

K otázce rozmnožení kmenového jmění okresních záložen hospodářských.

Otázkou tou, pokud mně známo, v době platnosti zákona o okresních hosp. záložnách ze dne 26. dubna 1900 č. z. z. 32 se stanoviska praktického použití jeho ustanovení nikdo se nezabýval. Pokusil jsem se tedy sám obrátiti k ní alespoň zaslouženou a potřebnou pozornost. Zapomíná se totiž úplně, že otázka tato dotýká se po většině záložen malých, jichž správa zabývající se záležitostmi ústavu jen tak vedle, nebývá si namnoze ani pravého účelu ústavů toho druhu vědoma, tím méně pak snaží se přemýšlet o možné nějaké reorganizaci vnitřní. Tím ovšem nemíním tvrditi, že byly by takovýmito všechny — ale že je jich značná většina. Konečně nelze jim to jinak z různých důvodů ani zazlívati.

Takřka hned na prahu namítá se nám však jiná základní otázka, kterou dříve zodpovědětí nutno, zdali totiž okresní záložny hospodářské plně aneb alespoň dostatečně vyhovují svému účelu.

Dle zákona jest hlavním účelem okr. záložen hosp. napomáhati hospodářským zájmům malých statkářů poskytováním levného úvěru, zvláště osobního. Účel tento zdá se mně poněkud zastaralým, požadavkům doby přítomné již nevyhovujícím a příliš jednostranným — bývá alespoň jednotlivými záložnami příliš jednostranně pojímán. Zdá se, že toto vymezení bylo vhodné jen dotud, pokud záložny tyto obmezovaly se na rozpůjčování svého vlastního jmění, pokud meze pro přijímání vkladů byly jen úzké a také výše jejich neznámá. Dnes však, kdy meze pro přijímání vkladů jsou značně uvolněny a dle toho pro bezpečnost vkladů dohled k záložnám okr. hosp. se strany kompetentních orgánů zostřen a vhodná opatření kontrolní učiněna, jest tím zároveň připravena půda k co nejširšímu rozmnožení závodního jmění, takže možno od nich také více požadovat, totiž, aby poskytovaly netoliko úvěr levný, ale také dostatečný anebo jinak, aby vyhovovaly úvěrním potřebám maloroľnictva okresu nejen kvalitou, t. j. levností úvěru, ale také kvantitou, t. j. množstvím jeho.

Dokázati správnost takovéhoho požadavku na okresních záložnách hospodářských jest na snadě. Stačí tu prostě ukázati nesprávnost jednání opačného, kdy totiž záložna vykládající si účel svůj s jednostranného stanoviska bezvýhradné a bezpodmínečné levnosti

úvěru, půjčovala by příkladně na $4\frac{1}{2}\%$, avšak měla k tomu toliko nedostatečné množství prostředků k dispozici. Mohla by v tom případě samozřejmě vyhověti toliko obmezenému, třeba skromnému počtu žadatelů, kdežto snad převážná většina jich musila by odejít s prázdnem, vyhledat si jinde úvěr třeba dražší, nebo uskrovniti se na újmu produktivnosti svého hospodářství. Dostalo by se tak malému počtu možno říci privilegovaných nespravedlivě značných výhod na úkor druhých, jinak stejně úvěruhodných.

Zajisté dosavadní činnost okresn. záložen hosp. bude tedy dlužno asi posuzovati se stanoviska, aby poskytovaly úvěr nejen levný, nýbrž i v dostatečném množství. Proto také my při luštění dané otázky chceme vyšetřiti, zdali naše okr. záložny hosp. v tomto širším smyslu dostatečně vyhovují.

Celkový úspěch okr. záložen hosp. možno nazvati zajisté uspokojivým. Posoudíme-li však činnost jednotlivých, setkáme se se zřejmými mezi nimi kontrasty. U jedněch shledáme výsledek přímo skvělý, takže nedovolíme si ani pochybovati, že by snad tomu v předu širě formulovanému účelu dostatečně nevyhovovaly, kdežto u jiných shledáme u přirovnání s prvějšími pouhé živoření. Prvé imponují svou mohutností, kdežto druhé zarážejí svou slabostí a nepatrností — a oboje stejně mají obstarávati úvěrní potřeby rolnictva svého okresu. Poznaték tento maně vyloudí nám otázku, je-li také úvěrní potřeba okresů, v nichž záložny druhé působí, tak poměrně malá. Pochybnosti o tom se neubráníme, již proto, že nalézáme záložny prvější v okresech hospodářsky silnějších, v nichž vedle toho působí ještě zdárně ústavy jiné, jako záložny občanské a spořitelny, takže o úvěrní potřeby veškerého obyvatelstva skutečně dostatečně postaráno jest, oproti tomu pak působí druhé v místě neb okresu samotny anebo po boku ústavů stejně slabých a málo schopných, co pravidlem bývá v okresech chudších, hospodářsky méně vyvinutých. — A přece jest nedostatek tento právě v takovýchto okresech nejcitelnější. Okresy hospodářsky slabší, postrádající snadno dosažitelného a levného úvěru, hospodářsky netoliko že nesílí, ale očividně zakrňují a stávají se neschopnými k soutěži s okresy bohatšími.

Ovšem, byť bylo i o takovéto chudší okresy sebe lépe po stránce úvěrní postaráno, nevyrovnaly by se bohatším, ale jistě by se v poměru k nim valně zlepšily. Mohlo by se pak rolnictvo na př. opatřiti lepšími stroji, pečlivěji, s větším nákladem role svá obdělávati, zkrátka rozvinouti dokonalejší a intenzivnější techniku hospodářskou, ovšem toliko pokud by také tím zvýšená produktivnost hospodářství

tomu odpovídala, totiž kapitály úvěrem k tomu získané zúrokovala a umořovala.

V tom pak, že nedostatek solidních ústavů úvěr zprostředkujících v okresech chudších nejcitelněji rolnictva se dotýká, přisvědčí mně každý, kdo s poměry venkova jen poněkud jest obeznámen. Lze to také snadno vysvětlit. Obchodník na př. jest uvědomělejší a dovede si již úvěrní pomoc najít, ne-li doma, tedy jinde. Jemu jsou také levné prameny úvěrní daleko přístupnější. Jinak jest s rolníkem, jemuž jest úvěr bankovní méně přístupný a také méně vhodný, rovněž tak směneční úvěr spořitelní. Escompt směneční jest vůbec hospodářským a úvěrním potřebám jeho úplně nepřiměřený, není osobní úvěr rolníkův po většině krátkodobý, z výtěžku sklizně sotva 15 až 20% závazků během roku učiněných se hotově vyrovnává, ostatek ve lhůtách 2-, 3- až i 5letých. Běret rolník na př. z velmi značného nákladu na zařízení chmelnic teprve třetím rokem užitek, který však vedle normálního užitku a částky na zúrokování daného nákladu nemnoho procent na úmor tohoto v sobě zahrnuje. Stroje zakoupené pro úsporu výloh za práce ruční neb k nahrazení strojů menší výkonnosti zaplatí se úsporou jimi docílenou teprve po pěti nebo 10 letech. A přece by nikdo nechtěl tvrditi, že takovými účelům přiměřeny jsou zápůjčky hypotekární nebo spořitelní escompt směnečný, nepohodlný rolníku nutnou přesností při vyrovnávání závazku, rovněž jako i obvyklou o $\frac{1}{2}$ % vyšší mírou úrokovou. K tomu nejvhodnější jsou zápůjčky na dluhopisy nevtělené a na směnky poskytované okres. hospodářskými záložnami, občanskými záložnami a pokladnami Raiffeisenovými. Že v zájmu rolnictva nutno v tom případě obrátiti zřetel k okresním záložnám hosp., jest samozřejmo. Jsouť tyto jemu nejbližší, samotným zákonem jen pro něho určeny, takže se mu ani odciziti nemohou a jsou dále muži z jeho středu spravovány, kteří stejné s ním majíce bolesti, pro ně také nejlepší pochopení míti a proto také je na prospěch rolnictva nejzdárněji řídití mohou.

Naproti tomu lze arci poukázati zejména na výmluvný bod ve zprávě zemského výboru král. Česk. o činnosti okr. hosp. založen za r. 1898, že ze 4280 zamítnutých žádostí bylo toliko 108, tudíž toliko 2.52% zamítnuto pro nedostatek peněz. Uvedená data neodpovídají však skutečnosti. Nechci pochybovati o správnosti sestavování statistických dat, ale tvrdím-li, že data od většiny záložen přiznávaná jsou nesprávná, jistě nesetkám se s odporem, ba naopak mnohý z přiznávajících úředníků nebo funkcionářů mně jistě přisvědčí.

A dá se také toto nepravdivé udávání se strany záložen snadno vysvětliti. Z jakých důvodů žádost byla zamítnuta, nevede se z pravidla v evidenci. Nezbyvalo by tedy, nežli probíratí případ za případem a rozpomínati se, z jakých důvodů každá jednotlivá byla zamítnuta, a takovouto práci každý si rád ušetří. Dále mohl by i nejsvědomitější přijíti přecho do rozpaků, pod který z titulů zamítnutí v dotazníku má tu kterou žádost zařaditi. Není pak divu, že osoba formulář vyplňující zařadí prostě všechny zamítnuté žádosti do kolony »pro nedostatek záruky« — své svědomí utiší jednoduchým vývodem, že i kdyby v nich byly obsaženy žádosti zamítnuté pro nedostatek peněz a správně jako takové udány byly, zemský výbor nepostaral by se zajisté o to, aby záložna pro příště z toho důvodu žádosti odmítati nemusila. Jiný opět nenapíše je správně do sloupce »pro nedostatek peněz« jen proto, že dle domnění svého dal by tím ústavu svému u zemského výboru vysvědčení slabosti, nedostatečnosti. Vpíše je proto také pevnou rukou pod titul »pro nedostatek záruky« — vždyť nějaká revise, která by jej z nesprávnosti usvědčiti mohla, není ani možná.

A konečně třetí možný případ: Někdo by psal veškeré zamítnuté žádosti s dobrým vědomím pod titul »pro nedostatek záruky« — vždyť záložna po celý rok nepřetržitě půjčky povolovala, totiž alespoň povolování po celý rok zřejmě nezastavila. Ujde mu v tom případě úplná poměrně různé množství povolených a zamítnutých žádostí v různých obdobích ročních při jinak stejné kvalitě. Přehledně příkladně úplně, že v zimě, kdy jevíly se přebytky, které na nižší procento bylo nutno do banky uložit, přebírány byly příkladně 60%ní na pozemcích zjištěné kupní dobírky, které namnoze přesahovaly třicateronásobnou sumu čistého výnosu, kdežto v měsících letních, kdy přebytky z banky byly vyčerpány, zamítly se často žádosti o převzetí 40%ní kupní dobírky, kterážto částka nedosahovala namnoze ani 24násobnou sumu čistého výnosu. Dělo se prvéjší patrně z toho důvodu, aby v bance velký přebytek za nižšího zúrokování neležel, druhé pak, aby se příliš úvěru bankovního používat nemusilo — a přece se nezamítaly poslednější dle dobrého vědomí dotyčného pro nedostatek peněz.

Konečně ani podaný počet žádostí nelze vzít jako správný základ k posouzení toho, zda celkově okresní hosp. záložny vyhovují úvěrním potřebám okresu. Zamítne-li totiž některý ústav několik žádostí dobrou záruku poskytujících, obmeziv pro nedostatek prostředků povolování zápůjček, dostaví se mnohdy dosti časně na to

přirozený toho důsledek, totiž zmenšená poptávka po úvěru, jevíci se v menším počtu žádostí zejména o obnosy větší. Zcela přirozeně — kde nenalézáme to, co hledáme, přestaneme to tam vyhledávat.

Těchto několik důvodů stačí snad již k tomu, aby přesvědčily toho, kdo by opíraje své úsudky o statistiku tvrdil, že okr. záložny hosp. za stávajících poměrů odpovídají svou silou úvěrním potřebám svých okresů, o mylnosti takového náhledu.

Tyto úvahy k zodpovězení otázky, zda jednotlivé okr. záložny hosp. co do síly odpovídají úvěrním potřebám svých okresů, mohly býti ovšem toliko povšechné, jelikož pro každou jednotlivou z nich jsou v tomto ohledu směrodatnými ponejvíce poměry speciálně místní, takže otázku tu musí si zodpověděti vždy nejlépe správa každé jednotlivé záložny sama. Oněch záložen okr. hosp., které se až dosud pro přijímání vkladů nerozhodly, vůbec se nedotýkám. Jejich dosavadní netečnost svědčí jen o tom, že důležitosti svého poslání ani v těch nejjednodušších formách neporozuměly, a bylo by proto každé zmínky o nich škoda.

Pokud nyní jde o příčiny, které nedovolují mnohým okr. hosp. záložnám rozvinouti zdárné působení v potřebných rozměrech, name se nám otázka, není-li jednou z těchto závad společný úkaz, kterým se většina jich vyznačuje, totiž nedostatečný kapitál základní. Dle mého přesvědčení jest jí namnoze ve skutečnosti. Působí zde ovšem ještě řada jiných neméně závažných příčin, s nimiž však, nechtěje odbočovati od původního plánu, se v tomto článku obíráti nemíním.

Druhou charakteristickou známkou oněch záložen, které nezdají se účelu svému dostatečně vyhovovati, jest z pravidla také vyšší míra úroková u přirovnání s těmi, které účelu dle našeho předpokladu vyhovují. Musí-li při každé racionelně řízené záložně kvalita poskytovaného úvěru býti v harmonii s kvantitou jeho, tu záložny ony hledí si nedostačující závodní kapitál rozmnožiti co největším množstvím vkladů a nemohouce tyto lákati nějakou okázalou zárukou a bezpečností, kterou by vlastní silou základní zaručovaly, jsou nuceny lákati je vyšší mírou úrokovou, a mohou pak arci draze získané prostředky opětně jen poměrně draho zúvěřiti.

A konečně dle zkušenosti vysoká míra úroková není právě nejvhodnějším vnadidlem pro vkladatele, jelikož se jí z pravidla jen malí vkladatelé svěsti dají, kdežto velcí a uvědomělejší hledíce především na bezpečnost, vyhledávají ústavy velké, které jim již svým vlastním jménem dostatečnou jistotu skýtati se zdají, a přehlízejí

při tom dokonce namnoze daleko příznivější poměr vlastního jmění k cizímu u některého z ústavů malých, nežli bývá u dotyčného ústavu velkého. Ovšem za to u velkých ústavů bývají opatření kontrolní daleko pečlivější, nežli u malých, kterážto okolnost sama vkladatelům již větší bezpečnost jejich úspor zaručuje. Velké ústavy získávají tak hojnost vkladů za poměrně nízkého zúrokování a mohou proto prostředky levně získané opět levně zůvěřiti, a to ještě tím spíše, jelikož jinak získávají vkladů a půjček větších, jichž správa vyžaduje poměrně malého nákladu, takže i t. zv. percento režijní t. j. rozpjetí mezi mírou úrokovou vkladů a půjček přiměřeně zredukovati mohou. Důsledně mají ústavy toho druhu také dostatečný výběr v žadatelích a mohou proto prostředky svoje ve spolehlivých rukách umístiti — vždyť každý v první řadě po levném úvěru se pídí.

Jinak oprávněnost požadavku vkladatelů, aby kmenové jmění okresní záložny hosp. bylo dostatečně silné, nemožno zajisté popírati. Dle § 7. odst. b) zák. slouží k uhrazení vkladů veškeré jmění záložny. Dnes, kdy fondy jejich jsou ještě neznačné, jest pak kmenové jmění záložny podstatnou částí této záruky a není proto divu, že vkladatelé odhadují spolehlivost záložen především dle kmenového jmění, kdežto u záložen zřízených dle zák. ze dne 9. dubna 1873 ř. z. č. 70 vedle vlastního jmění ručí účastníci ještě obmezeně aneb neobmezeně, a u spořitelén zaručují obce vklady vedle vlastního jmění spořitelny i svými veřejnoprávními důchody.

A přece jest nesrovnalost a nepřiměřenost kmenového jmění okr. zál. hosp. ku stávajícím poměrům okresu v rozumu všeobecných zásad v předu uvedených přímo křiklava a skutečně nepřirozena. Nepřekvapí nás však, uvědomíme-li si její vznik.

Kmenové jmění okr. z. h. vzniklo sloučením bývalých kontribučenských fondů obilních. Jest dle toho tedy základní síla každé jednotlivé záložny odvislá od síly jednotlivých fondů obilních, z nichž vznikla, resp. vzhledem k vývoji jejich, na 50ti až 100letém buď správném a hospodárném, buď méně správném a nedbalejším anebo dokonce lehkomyšlném hospodářství bývalých jejich správ. A že by následky těchto hříchů ještě současná generace nésti měla, nezdá se býti správným.

Kontribučenské fondy obilní byly dále ve skutečnosti zpeněžené ustrádané zásoby obilní, které byly původně určeny k tomu, aby se z nich poskytovaly účastníkům v době nouze půjčky naturální ve množství toliko obmezeném. Změněnými poměry hospodářskými, zejm. rozvojem dopravnictví a peněžního úvěrnictví, stala se opa-

tření takováto zbytečná, ba přímo nepohodlná a obtížná. Byly proto sýpky zrušeny a utvořeny z nich drobné záložny hospodářské. Když pak se tyto neosvědčily, byly teprve přetvořeny na nynější záložny okresní hospodářské, které od těch dob, jak známo, již opětne několikrát reorganisovány jsou. Jak různé kladou se však požadavky na okr. záložny hosp. oproti těm, které se kladou na sýpky obilní, jak blahodárně vyvíjejí se nyní, kdy sloučením několika v jednu posíleny byly, oproti době, kdy v rozdrobení živořily, a jak mnohé z nich, jsouce dostatečně základně silny, se osvědčily.

A mohou-li některé z nich nejen malostatkářstvu levným úvěrem napomáhati, ale vůbec jeho úvěrní potřeby obstarávati, proč nemohly by to činiti všechny, totiž alespoň ony, které působí v okrese samotny anebo po boku jiných ústavů málo schopných a nedostatečných, a které by měly státi se v okrese jakousi nádržkou pro přebytečné úspory a kapitály jednotlivců.

Zanášením úspor v okrese učiněných do spořitelen a záložen okresů jiných, aby tam snad opětne od příslušníků téhož okresu vyhledávány byly, vznikají jen dvoustranné výlohy, ukládání úspor i vyhledávání úvěru stává se těžkopádnějším, převlná většina úspor a kapitálu ukládá se do bank a spořitelen, zejm. do České spořitelny, ve kterých, i pokud se vůbec neodnárodňují, stávají se (zejm. v bankách) našemu rolnictvu nepřístupny.

Aby prostředky toho druhu pro naše rolnictvo byly získány a uchovány, k tomu ovšem nejpovolanejšími jsou okr. z. h., způsobilými k tomu ovšem musejí teprve učiněny býti.

Poněvadž základní slabost u mnoha okr. záložen hosp. jest tedy jednou z hlavních příčin, pro kterou nemohou se náležitě uplatniti, jest nutno uvažovati o tom, jak nejsnáze odstraniti tento nedostatek. Že při tom nutno bleděti k platným ustanovením zákonným, jest samozřejmo.

§ 2. odst. 2. a 3. zák. ze dne 26. dubna 1900 č. z. z. 32 praví doslovně: Naproti tomu dovoluje se, aby kmenové jmění okr. hosp. záložen na základě usnesení valné hromady, učiněného k návrhu ředitelstva a se schválením zemského výboru a c. k. místodržitelství, výpůjčkou anebo i jiným způsobem bylo rozmnoženo. Zvláště se tak může státi stejnoměrným připisováním části čistého výtěžku záložny k podílům účastníků.

Rovněž se připouští, aby za účelem zvýšení jmění okr. záložny hosp. spojeno bylo s jměním tím jmění kontribučenských peněžních fondů v obvodu záložny se nalézajících, a to za podmínek uvede-

ných v tomto zákoně (§ 28. q) a v zák. ze dne 20. prosince 1881 z. z. č. 70.

Zákon tedy připouští zde přesně rozmnožení kmenového jmění výpůjčkou, připisováním čistého výtěžku a připojením jmění kontribučních fondů peněžních za modalit zákonných. Vedle těchto určitých forem dovoluje rozmnožení téhož i jiným způsobem. Arci vždy jen takovým, který by se nepřičil dalším ustanovením zákonným. Každá k tomu směřující akce jest pak závislá na schválení zemského výboru srozuměvšího se s c. k. místodržitelstvím. Bude tedy vůběr těch »jiných způsobů« dosti skrovným a myslím, že praktické důležitosti mohlo by tu míti toliko dovolení, aby jednotliví účastníci mohli libovolně svoje podíly zaokrouhlovati a eventuelně zvyšovati dobrovolným vkladem. Dají-li se však mnozí z účastníků jen velmi ztěžka pohnouti k tomu, aby podíl svůj, byť i jen nepatrným obnosem zaokrouhlili, tím méně byli by nakloněni podíly svoje nějakým přiměřeně velkým vkladem zvětšovati, zejm. proto, že vklad takový zůstal by vázaným a oni ztratili by k němu volných práv disposičních, totiž byli by úplně zbaveni možnosti, částku ke zvýšení svého podílu poskytnutou svým časem vypověděti aneb volně na jiného převésti cestou postupu, majíce toliko právo na úroky z něho, které mohouce býti nejvýše o jedno procento vyšší, nežli se platí ze vkladů, jsou jen neznačné, jaké při soukromém zapůjčení téhož obnosu snadno také se docílití mohou, kdežto jinak možnost zúročení ještě nižšího aneb vůbec žádného nijak není vyloučena.

A takovéto okolnosti tedy pro jednotlivce neslibují leč odříkání se jistého hmotného prospěchu pro dobro jaksi širšího kruhu obyvatelstva v okrese — odříkání se, za které si jednatel nemůže činit ani naději na nějaké uznání. Daly by se takto tudíž získati částky jen malé, které by ani celkově valně neprospěly.

Proto chceme-li také v tomto směru na větší účast počítati, nutno nám především naléztí způsoby vhodnější. O to jsem se také v následujícím pokusil.

V zákoně samém, zdá se, příkládána největší důležitost rozmnožení kmenového jmění výpůjčkou. Na druhém místě jaksi připouští se rozmnožení stejnoměrným připisováním čistého výtěžku.

Aby celá, po připsání povinné dotace k rezervnímu fondu a po obvyklých příspěvcích a darech zbývající částka čistého výtěžku rozepsala se poměrně ku podílům jednotlivých účastníků, nesetkalo by se se souhlasem jejich. Tak mnohému z nich jest milejší koruna v kapse nežli dvě k jeho podílu připsané. Musily by se tedy účast-

níkům. z jejich podílů nějaké úroky — byť i menší — vypláceti. A tu pak, proto že okr. z. h. majíce co možno nejlevněji půjčovati, nemohou tak značného přebytku docíliti, ukázalo by se asi ono přebytkové plus, zbývající po dotaci rezervního fondu a úrocích z podílů, dosti nepatrné. Tím docílený vzrůst kmenového jmění byl by příliš volný a ztratil by se téměř úplně v očích pozorovatele, takže po určité době by třeba výsledek ani neodpovídal rozmnožení kmenového jmění tímto způsobem docílenému, s ohledem na stálý relativný přírůstek, na který by se i jinak počítati dalo — tím méně pak asi duchu a požadavkům doby. Přihlédneme-li vedle toho ještě k obtížím manipulačním s každoročním snad připisováním spojeným, uznáme za výhodnější připisování částek výtěžku k tomu určených zvláštnímu fondu a rozepsání jich teprve po určitých lhůtách, na př. pětiletých.

Kterému ústavu pak v první řadě záleží na vlastním zmohutnění, možno doporučiti sesilování svých fondů rezervních a j.

Tento poslednější způsob nedochází namnoze zaslouženého uznání a obliby. Vidí se v něm namnoze jen strádání jmění na pohled mrtvého, které opětně i svůj výtěžek ku vlastnímu vzrůstu pohlcuje a jej z dispozice správy ústavu vymyká. Přehlédá se při tom úplně, že mohutněním jeho mohutnění ústavu se podporuje

(Dokončení.)

MENŠÍ ZPRÁVY.

Soukromé úrazové pojišťovny. Na str. 211 a nn. uveřejnil pan Dr. Lev Winter pojednání o soukromých úrazových pojišťovnách, speciálně však pojednal o úrazovnách výjimečně připuštěných pro podniky dle § 57. ú. z. a konečný úsudek jeho vyznívá v ten rozum, že výjimku § 57. ú. z. ze zásady pojišťování teritoriálního nelze nikterak pokládati za šťastnou. Pokusíme se několika slovy seslabiti nepříznivý úsudek o výjimečném ustanovení § 57. ú. z.

Z dějin vzniku našeho úrazového zákona jde na jevo, že ustanovení § 57. a § 58. bylo výsledkem kompromisu mezi liberální stranou parlamentní, která iniciativním návrhem provésti chtěla úrazové pojišťování dělnické na základě společenstev odborných, tak jak tomu je v říši německé, a mezi návrhem vládním, jenž provésti chtěl a též provedl otázku tuto v mezích úrazoven teritoriálních. Organisace v tom či onom způsobu má ovšem své stránky dobré i stinné,*) nedotýká se však kardinální otázky dělnického pojišťování, totiž *nucenosti* jeho, vyplývající ze zákonné úpravy, na niž se nyní přirozeně největší váha klade, ná-

*) Sr. Právník 1893 str. 781 a násl.

Karel Husník:

K otázce rozmnožení kmenového jmění okresních záložen hospodářských.

(Dokončení.)

Ustanovení zákona, týkající se spojení jmění kontribučenských fondů peněžných s kmenovým jměním záložny, není pro všechny záložny stejně důležité, jelikož ve mnohých okresích existuje jich již jen málo se jměním povětšinou nepatrným. Jak bylo s nimi hospodařeno vzdor obmezujícím ustanovením zákona, obecně je známo. Správy jejich dovedly si vždy získati svolení k tomu, aby jich použití směly k nějakému účelu obecně prospěšnému, ale ve skutečnosti použito jich k tomuto namnoze jen částečně a zbytek rozdělen mezi účastníky, ba jsou mně známy dokonce i případy, že ve skutečnosti rozdáno celé jmění kontribučenského fondu mezi účastníky. Okresním výborem bylo to přehlédnuto anebo mlčky trpěno z pohnutek různých — kdo prý by vymáhal takové nepatrné částky na tolika jednotlivcích. Tím způsobem seřídly do nynější doby kontribučenské fondy peněžní tak, že vyskytují se již jen velmi pořídku, povětšinou jen nepatrné, a také to, co za ně pro obecné dobro pořízeno bylo, nijak valně v oči nebije.

Oč lepších výsledků bylo by se dosáhlo, kdyby se byly spojily s bývalými obilními fondy k utvoření nynějších okr. z. h., jakých výsledků byla by se mohla leckterá svědomitě spravovaná okr. z. h. dodělati, kdyby hned od původu byla bývala o tehdy ve mnohých okresech dosti značné jmění k. f. p. silnější.

Možno nám proto toliko konstatovati, že ustanovení zákona, kterým se dovoluje spojení jmění k. f. p. s kmenovým jměním okr. z. h., přišlo již příliš opožděně, v době, kdy již ani daleko nemá té důležitosti, jakou bylo by mělo při vzniku jejich. Přes to však i nyní dlužno zahájití čilou akci k jejich získání každou záložnou, v jejímž obvodu se dosud značnější fondy toho druhu nalézají, a bylo-li ho již mnoho tím způsobem ztraceno, hledme zachrániti alespoň zbytek.

Náhled, že by snad bylo těžko získati potřebného souhlasu účastníků, nesdílím. Potřebí jim jen vysvětliti, v jakém poměru teď k dotyčnému jmění fondů stojí, nemajíce právo ani na jeho užitek, a v jakém by potom k němu stáli, jakých práv by tím získali, a dostane se nám souhlasu ne-li jednomyslného, tedy alespoň dosta-

tečného. Vždyť u nich ještě po většině zastiňuje pocit sobeckosti náklonnost ku prospěchu dobru všeobecnému. A také naše svědomí nebude nám proto činiti výčitek. Nepohlížeje na záložny ty ze sobeckého stanoviska účastníků, jimž zpravidla se jedná o co největší hmotný prospěch a zisk osobní, získali jsme jmění fondů pro věc obecně prospěšnou, jelikož ten pranepatrný zisk jednotlivců nepřesahuje nijak meze oprávněných jejich nároků. —

Další zákonem dovolený způsob rozmnožení kmenového jmění jest rozmnožení jeho výpůjčkou. Způsobem tím budou patrně moci si snáze odpomoci od nedostatku kmenového jmění záložny větší a prostřední, nežli záložny slabé. Zápůjčka taková, jak plyne z povahy účelu, pro který získána býti má, musí býti dlouhodobá, se strany věřitele nevypověditelná, umořovatelná, ale také opravdu levná. Těmto požadavkům však odpovídají v nynější době jen zápůjčky na částečné dluhopisy, vydávané bankami k tomu oprávněnými na podkladě poskytnutých zápůjček. A tu ačkoliv máme již dosti různých druhů zápůjček, na jejichž podkladě částečné dluhopisy se vydávati mohou, jako hypoteční, železniční, meliorační, komunální a t. p., jest se nám přece přiznati, že výše zmíněné výpůjčky založené nelze zařaditi pod žádný z těchto titulů.

Z toho důvodu také nelze vůbec pomýšleti na přímé získání takovéto zápůjčky, a nutno pomýšleti, jak by záložny jaksi obchůzkou mohly se státi účastnými výhod výpůjček na částečné dluhopisy. To bylo by asi sotva jinak možno, nežli že zaopatřily by si takovouto výpůjčku prostřednictvím okresu, totiž že vydlužily by si potřebnou částku od okresu, který zjednal by si nutné k tomu prostředky kommunální výpůjčkou od Zemské banky král. Českého. Výlohy s tím spojené hradila, půjčku zúrokovala a umořovala by každá záložna sama, takže by okres k výpůjčce propůjčil jenom své jméno a rukojemství. A tu jest otázka, nebylo-li by právě toto pro okres snad nebezpečno — a druhá, nebyla-li by takováto výpůjčka snad riskantní pro záložnu samu.

Otázku prvou možno, tuším, klidně zodpověděti záporně, a to z důvodů zřejmých. Zástupci okresu neusnesou se zajisté na povolení takovéto zápůjčky okr. z. h. bez předchozího důkladného vyšetření a prozkoumání jejího stavu hospodářského a bez nabytého přesvědčení, že jest tento v každém ohledu zdravým a proto nadějným. Při revisi za tou příčinou předsevzaté neuspokojí se proto jen pouhou snad číselnou správností, nýbrž budou se na př. hledět přesvědčiti, zda správa záložny při povolování zápůjček si počíná

v každém případě s náležitou opatrností a umísťuje zápůjčky své vždy jen ve spolehlivých rukou a jestliže tedy tyto tomu také svojí kvalitou odpovídají. Posoudí při tom celkovou dosavadní její činnost i současné a předvídatelně očekávané poměry, které ji ve zdárném vývoji buď podporovati aneb závadou býti mohou a odhadnou na podkladě tom její perspektivy do budoucnosti. Zodpoví si zkrátka dříve otázku, je-li takovéto rozmnožení jmění základního dle panujících poměrů nutné aneb alespoň potřebné, z jakých důvodů a opravňuje-li k nadějím v ně kladeným, a teprve na podkladě poznatků takto získaných rozhodnou se pro anebo proti. K zápornému rozhodnutí budou asi vždycky spíše nakloněny, a to již proto, že okresu jako korporaci z toho žádný přímý prospěch nevzejde pro prospěch rázu více všeobecného pak málokdo dá se příliš rychle rozehráti. Dává se v podobných případech spíše, ovšem jen v zájmu věci, přednost klidné a dobré rozvaze.

Nesvolí tedy na př. k zápůjčce, je-li o úvěrní potřeby okresu již dostatečně jinými ústavy postaráno nebo vykazuje-li dotyčná okr. z. h. již nyní nadbytek přebytečných hotovostí, které nemůže rozpůjčiti, a pod. Ovšem jim naopak musí také záležeti na tom, aby záložnu podporovali, jestliže usiluje o to, aby okres na poli peněžním a úvěrním stal se co nejvíce samostatným. A konečně rozhodnou-li se zástupci okresu na zápůjčce, jelikož není důvodů k nějakým obávám, bude jen na nich záležeti, aby učinili taková preventivní opatření, která by poškození okresu znemožnila. Zákon sám poskytuje jim k tomu možnost již tím, že svěřuje okresnímu výboru bezprostřední dohled k okr. z. h. a ukládá mu v tom směru přímo i mnohé povinnosti. Uspadňuje mu zejm., aby pozdějším snad nesprávnostem a jednáním, jimiž by zájmy záložny poškozeny býti mohly, na stopu přijíti a je znemožniti mohl tím, že poskytuje mu také právo k provedení vhodných opatření, jimiž jim ještě včasné čeleno býti může (§§ 50., 51. a 52. zák.).

Okresu, který záložně takovýmto způsobem půjčku opatří, bude pak tím více záležeti na správném hospodaření záložny a proto již ze svého vlastního zájmu zostří nad ní dohled svůj a postará se o náležitou, vhodnou a spolehlivou kontrolu jak orgánů správních, tak i výkonných, což zajisté nemalou cenu bude míti pro vkladatele, kteří záložně svoje úspory svěřují. Jest sice okresní výbor, jak již uvedeno, k týmž opatřením ve smyslu zákona přímo povinen, ale jelikož k tomu jiných pohnutek nemá, není divu, když při výkonu takových opatření počínal si také více méně povrchně, maje při tom

jedině na zřeteli, aby formálně vyhověl předpisům zákona. Ne tak bude tomu u okresu, který pro záložnu výpůjčku učinil. Ten bude zajisté již z popudu a zájmu svého vlastního vykonávati tato opatření co nejpečlivěji, chtěje se přesvědčiti, jak dalece jest jistou jeho vlastní pohledávka, jím opět dále dluhovaná, kterou by případně sám, aniž by byl hodnoty její použil, zaplatiti musil.

Druhou otázku, nebude li učinění takovéto výpůjčky k rozmnožení základního jmění riskantní pro ústav sám, musí každá záložna zodpověděti si sobě sama dle poměrů v okresu. Nejdůležitější jest tu otázka, bude-li moci záložna prostředky takovouto výpůjčkou rozmnožené také výhodně a spolehlivě umístiti. Jelikož však myšlenkou touto budou se výhradně zaměstnávatí záložny slabší a střední, které přese všechno jinak projevované úsilí nemohou vyhověti požadavkům na ně kladeným, může tato obava vůbec odpadnouti. Karakterisují se tyto, jak již dříve ukázáno, povětšinou vyšší mírou úrokovou ze vkladů, která jim má býti jakousi atrakcí k jejich získávání. Získají proto takovouto výpůjčkou při nynějších příznivých kursech úpisů Zemské banky král. Českého kapitály buď lacinější nebo stejně drahé jako vklady a trvalé, na kterých při rozpůjčení $1\frac{1}{2}\%$ eventuálně 1% získávají budou. Poněvadž pak správní výlohy se tím podstatně valně nezvýší, může se počítati, že při tom $1\frac{1}{4}\%$ event. $\frac{3}{4}\%$ vytěží, kterýžto výtěžek se k umořování použiti může. A již tím samým by se výpůjčka taková během $36\frac{1}{2}$ event. 47 let umořila. Tím zdá se býti i tato druhá otázka příznivě zodpověděna.

Choulostivější jest možná výtka, záležející ve tvrzení, že rozmnožení kmenového jmění záložny výpůjčkou není ve skutečnosti žádným rozmnožením téhož, jelikož výpůjčka tato opět splacena býti musí. Dle toho pak jest patrně rozmnožením jeho toliko ona částka, která na výpůjčku tu byla splacena. Poněvadž pak splácení děje se vždy z čistého výtěžku, dalo by se téhož účelu dosáhnouti jednodušeji tím, že by se každoročně určitá částka čistého zisku ku jmění kmenovému prostě připisovala. Částečnou pravdivost tvrzení takového ovšem nelze popřít, ale možno uvést mnoho okolností, které odporučují právě volbu tohoto způsobu zákonem samým připuštěného. Není-li to již čistým rozmnožením jmění kmenového, tedy jest to rozmnožením jaksi rámcovým, totiž jest tu již předem jaksi vymezena výše, do které jmění kmenové rozmnoženo býti má, a to již samo vzbuzuje snahu, aby rámec ten také co nejdříve vyplněn byl.

Jinak však jest rozmnožení kmenového jmění tímto způsobem skutečným rozmnožením fondu závodního — rozmnožení způsobem mimořádným, trvalým a levným. Mnohá záložna bude pak moci žadatelům přispěti povolením většího množství zápůjček. A právě toto plus získáno jest ze zdroje jedině touto cestou přístupného. Vedle toho urychluje se v tomto případě zvyšování kmenového jmění jednak o čistý zisk, o který se při takto rozmnoženém jmění závodním více vytěží, dále též o úroky z částky uplacené, které by se při přímém připisování částek těch k podílům účastníků těchto jako úroky z podílů vyplácely.

Posléz uvedené úvahy jsou však na místě, jenom když úmluva mezi okresem a záložnou o převedené výpůjčce ze Zemské banky bude formulována ve způsobě dlužního úpisu. Ale toho není zapotřebí, jak vysvítá z rozhodnutí zemského výboru ze dne 25. února 1902 č. 12.649 v záležitosti zvýšení kmenového jmění okres. hosp. záložny v Nov. Strašecí, v kterém praví se mezi jiným doslovně:

Zemský výbor král. Českého dohodnuv se s c. k. místodržitelstvím usnesl se na základě § 2. a 31. zák. o okr. hosp. záložnách na tom, aby schváleno bylo usnesení valné hromady delegátů tamní záložny ze dne 2. prosince 1900, a to v následovním obsahu:

2) aby v zásadě bylo vysloveno povolení k rozmnožení kmenového jmění ze sumy 68.547 K 22 h na 150.000 K a to jednak přidělením fondu na stavbu domu, jednak výpůjčkou u Zemské banky král. Česk. učiněnou prostřednictvím okresu Novo-Strašeckého, a to tak, že okres výpůjčku tuto u Zemské banky učiní, hodnotu takto docílenou na záložnu převede, kdežto okresní hospodářská záložna vezme na se závazek, výpůjčku tuto zúročiti a umořovati.

Povolení toto učiněno jest však závislým na následovních podmínkách:

- a) pokud výpůjčka nebude úplně splacena, budiž z každoročního čistého výtěžku po zákonné dotaci rezervního fondu a po úhradě příspěvku na zemskou revisi dle § 55. z. ze dne 26. dubna 1902 č. 32 z. z. věnována částka potřebná k zaplacení úroků a splátek umořovacích, a teprve s tím, co zbude, budiž naloženo dle § 19. zák. o okr. hosp. záložnách;
- b) po úplném zaplacení výpůjčky budiž rozmnožení kmenového jmění provedeno tím způsobem, aby všichni účastníci rozmnožení tohoto stejnoměrně stali se účastnými, to jest stejnoměrným připsáním příbytku k jednotlivým podílům účastnickým.

Současně schválil zemský výbor král. Česk. dle § 55. a 56. zák. ze dne 25. července 1864 č. 27 z. z. usnesení okresního zastupitelstva ze dne 5. pros. 1900, dle něhož má býti u Zemské banky král. Česk. za účelem rozmnožení kmenového jmění okresní hospodářské záložny učiněna okresní výpůjčka v obnose K 77.700.— splatná v 36 letech.

Za účelem provedení usnesení svrchu uvedených a schválených budiž mezi okresním výborem a říditelstvem okresní hospodářské záložny učiněna smlouva o modalitách výpůjčky a vzájemném právním poměru okresu a zá-

ložny, kteroužto smlouvu sluší předložiti okresnímu zastupitelstvu a valné hromadě delegátů ku schválení a zemskému výboru k nahlédnutí.

V rozhodnutí tomto akcentuje zemský výbor zejm.: že záložna sama jest povinna zápůjčku tu zúrokovati a umořovati z každoročního čistého výtěžku, a to zejm. též před zúrokováním podílů účastníků (původního kmenového jmění), že po úplném umoření částky, o kterou kmenové jmění bylo zvýšeno, musí tato stejnoměrně mezi účastníky býti rozepsána, dále pak, že o vzájemném právním poměru okresu a záložny musí sepsána býti smlouva, která okresním zastupitelstvem a valnou hromadou delegátů schválena a zemskému výboru k nahlédnutí předložena býti musí.

Z toho vidno, že zemský výbor netrvá na tom, aby smlouva ta byla sestavena ve formě smlouvy o zápůjčce, jak snad by se z § 2. zák. o okr. záložnách hospodářských souditi dalo, ale že ponechává v tom ohledu oběma stranám úplnou volnost. (Tomu svědčí zejména ta okolnost, že nevymínuje si schválení této smlouvy, nýbrž toliko předložení k nahlédnutí.) Zejména z předpisu o zúrokování zápůjčky vysvítá pravý opak toho. Účtovala-li by se totiž ona okrese na záložnu převedená částka jako výpůjčka, bylo by nutno také úroky z ní hned na účtě ztráty a zisku mezi ztrátami vykazovati. Tím však zmenšil by se o ně čistý zisk a zbylo by z výtěžku uhrazovati toliko částku úmorovou. Postup tento však přičil by se předpisu zemského výboru, který hrazení úroků těchto teprve z čistého výtěžku po zák. dotaci rezervního fondu a příspěvku na revisi dopouští, zrovna tak jako přičilo by se zásadám účetnickým zachovati se dle předpisu toho, totiž zvětšovati zisk položkou úroků z výpůjčky do ztráty náležejících.

Z toho jest zřejmo, že zemský výbor přeje si, aby se částka, která okresní výpůjčkou ku zvýšení kmenového jmění získána bude, ihned účtovala jako kmenové jmění, avšak odděleně od původního kmenového jmění. Mohla by se proto na př. v tomto vykazovati jako umořovatelný podíl okresu. Kmenové jmění v tomto případě vykazovalo by se v rozvaze pode dvěma tituly, a to na př. jako kmenové jmění I. (km. jmění původní, účastníků) a km. jmění II., zahrnující podíl okresu a fond umořovací. Úhrn veškerého jmění tohoto dal by se teprve do sloupce peněžného. V ročních bilancích pak zmenšoval by se podíl okresu o ty částky, které na okresní výpůjčku během roku záložnou uplacený byly, a jež připisovaly by se ve stejné výši fondu umořovacímu, tak že by stále bylo z bilance zřejmo, mnoho-li na výpůjčku tu bylo uplaceno a v jakém táž dosud

existuje. Dle toho bylo by také nejvhodněji formulovati smlouvu záložny s okresem. V této vytkla by se hodnota okresní výpůjčky na záložnu převedená jako umořovatelný podíl okresu na kmenovém jmění záložny, oproti čemuž zavázala by se záložna okresnímu výboru, platiti za něho annuity Zemské bance ze svého čistého výtěžku, před zúrokováním svých vlastních podílů účastnických. Měl by tedy podíl okresu jaksi prioritní právo před podíly ostatních účastníků. Pro ten případ, že by snad některý rok čistý výtěžek záložny k tomu nestačil, doporučelo by se, aby okres z opatrnosti dal si do smlouvy další podmínku, dle které by se nesměl v příštích letech dotud žádný výtěžek vypláceti účastníkům, pokud by takovéto neuhrazené annuity záložnou vyrovnány nebyly.

Risiko okresu by se takovouto formulací smlouvy nijak nezvětšilo, jelikož nezáleží na tom, bude-li záložna hraditi částky úhrnkové Zemské bance pod titulem úroků a úmoru výpůjčky od okresu, anebo pod titulem úroků a úmoru podílu okresního. Podíl okresu byl by za normálních poměrů stejně nevypověditelný, jako zápůjčka a bylo by dlužno toliko pro mimořádné případy vsunouti ustanovení zvláštní. Tak by na př. pro případ zrušení okresních záložen hospodářských anebo pro případ likvidace záložny z jiného důvodu mohlo býti okresu zajištěno prioritní právo na vrácení dosud neuomořeného podílu před právem původních účastníků a i za jiných okolností mohla by mu prioritita býti zaručena. Jistotu podílu takového musil by si ovšem okres, jak již v předu zmíněno udržováním stálého, řádného a v každém ohledu spolehlivého dozoru nad záložnou zajistiti. Vedle toho mohl by si dáti též ustanovení, že záložna jest povinna také hraditi stálého, okresním výborem ustanoveného odborného revidenta. Nemohl by pak okres za takového právního poměru k záložně při všestranné opatrnosti a obezřelosti okresního výboru k nějaké škodě přijíti.

Za to pro záložnu mělo by sepsání smlouvy v tomto smyslu význam veliký a dalekosáhlý. Ona stala by se při přiměřeném zvýšení kmenového jmění jaksi rázem silnou a schopnou zjednat si důvěru všestrannou. Svým vkladatelům mohla by pak imponovati nejen svou hmotnou zárukou vkladů, silným jméním kmenovým, ale i řádným a důvěryhodným vedením, jelikož za dobrého dozoru a přísných revisí se strany okresního výboru by se udržeti mohla toliko řádná, spolehlivá a schopná správa záložny, která by i potřebnou důvěru a tím podmíněný příliv vkladů zjednat si dovedla.

Také úvěrnost takové záložny u bank by přiměřeně vzrostla —

vždyť by se skutečné zvýšení jejího kmenového jmění popírati nedalo. Okres súčastnil se tu podílem na kmenovém jmění, kterým ručí za závazky záložny. Že se jej k tomu cíli vypůjčil a že záložna zúrokuje a umořujíc podíl, zúrokuje a umořuje tím vlastně tuto jeho výpůjčku, na věci nic nemění.

Záložně takové zajisté nebylo by nesnadno za podmínek i jinak příznivých přiblížiti se spěšnými kroky k tomu z předu vyslovenému ideálu dokonalosti, vrcholícímu ve schopnosti poskytování úvěru netoliko levného, ale i v dostatečném množství, a vyhovovala by tak nejenom kvalitou, ale i kvantitou jeho.

Že způsob tento k rozmnožení kmenového jmění okresních záložen hospodářských jest ze všech ostatních nejvýhodnější, netřeba ani poznamenávati. Jest si jen přáti, aby okresní hospodářské záložny porozuměly v plném dosahu účelu svému a snažily se ho v každém ohledu dosáhnouti. V zákoně ze dne 26. dubna 1900 č. z. z. 52 naleznou, pokud jim v tom základní slabost vadí, vhodnou cestičku k jejímu odstranění, ovšem naleznou-li také u okresních výborů potřebnou a zaslouženou podporu. Zemský výbor a Zemská banka král. Českého projevíly v ohledu tom dostatek uznáníhodné blahovůle okresní hospodářské záložně v Novém Strašecí a domnívám se, že i jiným ústavům toho druhu stejnou ochotou vyjdou vstříc.

Nyní již jen stručně zmíním se o dalších důsledcích.

Jak již v předu jsem uvedl, není možno pohnouti účastníky mnohdy ani k zaokrouhlení jich podílů, tím méně tedy k nějakému značnějšímu zvýšení. V tomto případě ale domnívám se, že přes to dali by se proto rozehráti. Tu zejména láká okolnost, že se po splacení výpůjčky obnos, o který kmenové jmění bylo rozmnoženo, připíše stejnoměrně účastníkům. Doba, po které by se tak státi mohlo, není nijak nedohledna. U zmíněné záložny stane se tak pouhým úmorem po 36 letech. Vzhledem pak k tomu, že valné hromady také disponují zpravidla značnou částkou přebytečného zisku, která vzrůstem záložny pravděpodobně také vzroste (loňského roku vytěžila K 8538.—, což rovná se circa $12\frac{1}{2}\%$ nímu zúročení kmenového jmění), mohou tytéž strádány býti ve zvláštním fondu a pak k mimořádným splátkám výpůjčky bankovními úpisy v ceně kursové (pokud tato pod parí znamenána bude) použity, čímž za příznivých výsledků může splacení podílu okresu o 10 až 15 let býti uspišeno.

Zemský výbor však znesnadňuje podobné zvyšování podílů se

strany jednotlivých účastníků tím, že ustanovení to v jednacím řádě záložny v N. Strašecí ku schválení předloženém škrtnul, vyhradiv si tak schválení každého jednotlivého případu. Obává se zajisté, aby nestalo se právo toto některým účastníkům prostředkem k nabytí přílišného vlivu na vedení záložny.

Obavy ty mám za bezpodstatné. Podaří-li se ve skutečnosti získati zájem pro takovéto zvyšování podílů jednotlivci, nezůstane zajisté jednostranným. Že pak by se takto dala zjednati nějaká na vedení záležitostí záložny vlivuplná většina, nelze vůbec mysliti. Zákon a jednací řád to sám znesnadňuje ustanovením, že jednotlivec může míti nejvýše 10 hlasů. A získáním dvou i tří set hlasů není ještě nic získáno při takovém množství voličstva, zejména budou-li roztržštěné. A konečně ani získání 5 neb 10 delegátů při tom množství jejich ještě nic neznamena. Že by pak snad jednotlivci toho práva ze sobeckých úmyslů v míře příliš značné používali, netřeba se také obávati. Okolnost, že vklad přese všechny výhody v budoucnosti zůstává vázaným na jednotlivých nemovitostech tak, že bez těchto nedá se zcizit, a konečně, že zpravidla při prodeji na něho malý zřetel se bere, jest značnou protiváhou slibovaným výhodám. Přes to nutno však učiniti výhradě zemského výboru za dost tím, že během roku budou od účastníků částky určené ku zvýšení jich podílů přijímány s tou výhradou, že zvýšení to bude zemským výborem schváleno, jinak že opětně se vrátí. Koncem roku pak se zašle seznam těchto účastníků potřebnými daty vyplněný ku schválení zemskému výboru, který z důvodů výše uvedených nebude asi činiti obtíží.

Tím vyčerpal jsem látku ku statí té předurčenou. Někde ovšem jsem ji snad až příliš široce rozvlekl, budiž však mně omluvou dobrý úmysl, abych i od nezasvěcených dobře byl pochopen. K pojednání tomu byl jsem sveden přesvědčením, že otázka ta přes velkou důležitost svou zůstává nepovšimnuta, a podaří-li se mně obrátiti k ní zaslouženou pozornost, budu spokojen. Chci povzbuditi zejm. činovníky záložen k přemýšlení o tom, jak by ústav jimi spravovaný přivedli na stupeň, který by odpovídal všem požadavkům, vrcholícím ve spolehlivosti a jistotě pro vkladatele, pak kvalitou, t. j. levností a kvantitou poskytovaného úvěru, by tak co nejlépe a nejvíce dle svých sil přispíval k hospodářskému povznesení rolnictva svého okresu, a aby brali se pak k dosažení toho účelu cestami vhodnými.